

Asia Tietokantasuoja rakennepiirustustietokantaan

Hakija K

Annettu 24.3.2015

Tiivistelmä

Koneiden teknisiin rakennetietoihin liittyvistä piirustuksista koostuva tietokanta voi nauttia lähioikeudellista tietokantasuojaa tekijänoikeuslain 49 §:ssä mainittujen edellytysten täytyessä ja sama tietokanta voi myös nauttia 1 §:n mukaista tekijänoikeudellista suojaa tietokantana, mikäli aineiston valinta ja järjestely on niin itsenäistä ja omaperäistä, että se ylittää teoskynnyksen. Tietokantaan sisältyvät yksittäiset tekniset piirustukset ja niihin liittyvät asiakirjat voivat nauttia erikseen kukin tekijänoikeussuojaa, mikäli ne ovat riittävän itsenäisiä ja omaperäisiä ilmentäen tekijänsä vapaita ja luovia valintoja piirustusta tehdessä. Piirustukset ja asiakirjat eivät nauttineet 1 §:n mukaista tekijänoikeussuojaa.

Tekijänoikeuslaki 1 §, 49 §.

LAUSUNTOPYYNTÖ

Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa laatimaansa, 400 yksittäissuunnittelun alaisen koneen teknisiin rakennetiedostoihin liittyvistä piirustuksista laatimastaan tietokannasta kysyen nauttiiko mainittu tietokanta tekijänoikeudellista suojaa sekä nauttivatko yksittäiset rakennetietoihin liittyvät piirustukset tekijänoikeudellista suojaa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Tekijänoikeuslain 49 §:n mukaisesta lähioikeudellisesta tietokantasuojasta ja tietokantojen teossuojasta

Tekijänoikeuslain 49 § 1 ja 2 momentissa säädetään ns. luettelosuojasta ja tietokantojen lähioikeudellisesta suojasta, ja hakemuksessa on kyse jälkimmäisestä. Tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on valmistanut 1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai 2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.

Tekijänoikeuslain 49 §:ssä mainitaan kappaleiden valmistaminen tietokannan osasta. Tällaisen osan täytyy kuitenkin olla joko laadullisesti tai määrällisesti olennainen osa työstä. Luettelon tai tietokannan yksittäinen tieto ei täytä tätä edellytystä (Haarmann 2005, s. 289). Milloin kyse on luettelon epäolennaisen osan saattamisesta yleisön saataville, on ratkaistava kokonaisarviointin perusteella. (Harenko–Niiranen–Tarkela: ”Tekijänoikeus – kommentaari ja käsikirja” 2006, s. 415).

Tietokantasuoja on tekijänoikeuslain 49 §:n 3 momentin mukaan voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 2 kohta saatettiin muutoksella vastaamaan tietokantojen oikeudellisesta suojasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (96/9/EY). Suojattavan tietokannan määritelmä sisältyy direktiivin 96/9/EY 1 artiklan 2 kohtaan. Sen mukaan "tietokannalla tarkoitetaan teosten, tietojen ja muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, joka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy". Direktiivin johdanto-osan 17. kohdan mukaan "tietokannalla tarkoitetaan kaikkia kirjallisia, taiteellisia, musiikillisia tai vastaavia teoskokoelmia tai tekstiä, ääntä, kuvia, lukuja, tosiasioita ja tietoja sisältäviä kokoelmia".

Jotta tietokanta saisi suojaa, sen sisällön keräämisen, varmistamisen tai esittämisen on pitänyt edellyttää määrällisesti tai

laadullisesti huomattavaa panostusta. Suojan edellyttämä panostus voi muodostua rahoituksesta tai ajan, vaivannäön tai energian käytöstä (direktiivin 96/9/EY johdanto-osa, 41. kohta). Suoja ei koske sellaisia tietokannan osia, jotka eivät ole laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisia. Suoja ei kohdistu myöskään tietokannan sisältämiin yksittäisiin tietoihin (Hallituksen esitys eduskunnalle 1997/170, s. 12).

Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisussa asiassa C-444/02 *Fixtures Marketing Ltd* vastaan *Organismos prognostikon agonon podosfairou AE (OPAP)* tuomioistuin katsoi, että tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 96/9 1 artiklan 2 kohtaan sisältyvällä tietokannan käsitteellä tarkoitetaan kokoelmaa, joka sisältää sellaisia teoksia, tietoja tai muita aineistoja, jotka ovat erotettavissa toisistaan niin, ettei erottaminen vaikuta niiden sisällön arvoon, ja johon kuuluu sellainen menetelmä tai järjestelmä, joka mahdollistaa jokaisen kokoelmaan sisältyvän aineiston löytämisen, olipa tämä menetelmä tai järjestelmä luonteeltaan millainen hyvänsä.

Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisussa C-203/02 *The British Horseracing Board Ltd ym.* vastaan *William Hill Organization Ltd* tuomioistuin katsoi, että tietokannan sisällön keräämiseen liittyvän investoinnin käsite, joka sisältyy tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 96/9 7 artiklan 1 kohtaan, oli ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan voimavaroja, jotka käytetään olemassa olevien aineistojen etsintään ja niiden kokoamiseen tietokantaan. Investointikäsite ei kattanut niitä voimavaroja, jotka käytettiin tietokannan sisällön muodostavien aineistojen luomiseen.

Tietokannan sisällön varmistamiseen liittyvän investoinnin käsite on ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan voimavaroja, jotka tietokantaa muodostettaessa ja sen toiminnan aikana käytetään etsittyjen aineistojen paikkansapitävyyden tarkastamiseen sen varmistamiseksi, että tietokantaan sisällytettävä tai sisältyvä informaatio on luotettavaa. Tietokannan sisällön esittämiseen liittyvän investoinnin käsite kattaa puolestaan ne voimavarat, joilla tietokannasta pyritään tekemään tietojenkäsittelyyn soveltuva, eli ne voimavarat, jotka käytetään tietokantaan sisältyvien aineistojen järjestelmälliseen tai menetelmälliseen järjestämiseen ja siihen, että mahdollistetaan yksilöllinen pääsy aineistoihin (ks. C-46/02 *Fixtures Marketing Ltd* vastaan *Oy Veikkaus Ab* tuomion 37–38 kohdat).

Euroopan Unionin tuomioistuimen mukaan tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 96/9 7 artiklaan sisältyviä kopioinnin ja uudelleenkäytön käsitteitä oli tulkittava siten, että niillä tarkoitetaan tietokannan koko sisällön tai sen osan kaikkea luvatonta käyttöönottoa ja levittämistä yleisölle. Nämä käsitteet eivät edellyttäneet suoraa pääsyä tietokantaan. Se, että tietokannan muodostanut henkilö oli mahdollistanut yleisölle pääsyn tietokannan sisältöön tai antanut tähän pääsyyn suostumuksensa, ei vaikuttanut tämän henkilön oikeuteen kieltää tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan kopiointi tai uudelleenkäyttö. (ks. C-203/02 The British Horseracing Board Ltd ym. vastaan William Hill Organization Ltd tuomion 67 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta)

Edellä mainitun lähioikeudellisen tietokantasuojan lisäksi tietokanta voi kokonaisuutena nauttia tekijänoikeudellista suojaa teoksena, mikäli tietokantaan valittujen tietojen valinta tai järjestäminen on tapahtunut niin itsenäisesti ja omaperäisesti, että valinta- tai järjestämiskriteerit ja/tai menetelmät ovat omiaan ylittämään teoskynnyksen. Euroopan unionin tuomioistuimen 1.3.2012 annetussa tuomiossa asiassa C-604/10 (Football Dataco ym. vastaan Yahoo! UK ltd) oli kyse jalkapallosarjojen ottelujärjestyksiin liittyneiden tietokantojen tekijänoikeudellisesta suojasta. Ratkaisussaan tuomioistuin totesi, että tekijänoikeus suojaa tietokantaa, jos siihen sisältyvien tietojen valinta tai järjestäminen ilmaisee omaperäisellä tavalla tietokannan tekijän luomisen vapautta, mikä kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava. Tietojen luomisen edellyttämällä henkisellä ponnistuksella ja taidolla ei ollut merkitystä selvitettäessä sitä, voiko mainittu tietokanta saada tekijänoikeussuojaa. Lisäksi tietokannan valmistamisen edellyttämä merkittävä työ ja taito eivät sellaisinaan oikeuttaneet tietokannan suojaamiseen teoksena, jos ne eivät ilmaisseet mitään omaperäisyyttä tietokannan sisältämien tietojen valinnassa tai järjestämisessä.

Johtopäätökset ja analyysi tietokantasuojasta ja tekijänoikeudellisesta suojasta

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tietokantasuojan tarkoituksena on huomattavan panostuksen suojaaminen, joka tietokannan aineiston keräämiseen, varmistamiseen tai esittämiseen on käytetty. Keräämiseen liittyvällä investoinnilla ei tarkoiteta tietokannan yksittäisten aineistojen luomiseen liittyviä kustannuksia. Tarkoituksena on siten suojata tietokannan valmista-

miseen käytettyjä voimavaroja, esimerkiksi työpanosta. Omaperäisyysvaatimusta tälle suojalle ei sen sijaan ole asetettu. Suoja ei kohdistu tietokannan sisältämiin yksittäisiin tietoihin.

Lähtökohtana on, että nauttiakseen tietokantasuojaa, tulee kyseessä olevan tietokannan olla järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla järjestetty ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy. Yksilöllisellä pääsillä tarkoitetaan sitä, että yksittäiseen aineistoon päästään ilman että samalla tarvitsee läpikäydä muuta tietokannassa olevaa aineistoa. Tietokannan ei tarvitse olla sähköisessä muodossa vaan esimerkiksi paperille painettu tietokanta nauttii tietokantasuojaa muitten mainittujen edellytysten täytyessä. Mikäli rakennepiirustustietokanta on näin järjestetty ja siihen on mainitulla tavoin yksilöllinen pääsy, on se suojattavissa oleva tietokanta ja lisäksi mikäli alla mainittu huomattavan panostuksen edellytys täyttyy.

On mahdollista, että edellä mainituin tavoin järjestettyyn tekniisiin rakennetiedostoihin liittyvistä piirustuksista koostuvaan tietokantaan syntyy tietokantaoikeus, mikäli kyseessä olevien rakennepiirustusten tietojen kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on vaatinut tietokannan valmistajalta huomattavaa panostusta. Panostus voi ilmetä paitsi rahallisena investointina esimerkiksi myös käytettynä työpanoksena. Näissä tapauksissa tietokannan määrällisesti tai laadullisesti olennaisen osan toisintaminen tai saattaminen yleisön saataviin lähtökohtaisesti vaatii tietokantaoikeuden haltijan suostumuksen.

Edellä mainitun tietokantojen lähioikeudellisen suojan lisäksi tietokannan valinta- tai järjestelykriteerien itsenäisyyden ja omaperäisyyden täytyessä mainittu tietokanta voi nauttia tietokantana tekijänoikeuslain 1 § mukaista teossuojaa, jolla suojataan puolestaan valinta- tai järjestelykriteerien ilmentämää tietokannan rakennetta, kuten tätä suojaa on joskus luonnehdittu. Huomattava on, että tietokannan valmistamisen edellyttämä merkittävä työ tai taito eivät sellaisinaan oikeuta tietokannan suojaamiseen teoksena, jos ne eivät ilmaise mitään omaperäisyyttä tietokannan sisältämien tietojen valinnassa tai järjestämisessä. Nyt kysymyksessä oleva tietokanta voi saada myös teossuojaa, mikäli se on mainituin tavoin aineistovalinnaltaan tai aineiston järjestelyltään riittävän itsenäinen ja omaperäinen. Tietokantaan liittyviin näyttökysymyksiin liittyen tekijänoikeusneuvosto ei voi ottaa näyttökysymyksenä kantaa nyt kysymyksessä olevaan tietokantaan.

Yksittäisten piirustusten tekijänoikeussuojasta

Vastauksena hakijan kysymykseen yksittäisten teknisiin rakennetiedostoihin liittyvien piirustusten suhteen voidaan todeta, että tekijänoikeuslain (TekijäL) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen.

Tekijänoikeus suojaa sekä teosta kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tekijänoikeussuojaa saadakseen kirjallisen tuotteen on yllettävä teostasoon eli ylitettävä teoskynnys. Tällä tarkoitetaan sitä, että kirjallisen tuotteen tulee olla tekijänsä henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Itsenäisyys- ja omaperäisyysvaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu vastaavaan työhön ryhtyessään olisi päätenyt samanlaiseen lopputulokseen. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

Tekijänoikeus suojaa vain teokselle annettua ilmenemismuotoa. Kääntäen, tekijänoikeus ei suojaa esimerkiksi teoksessa esitettäviä tutkimustyön tuloksia, teoksen sisältämiä ideoita, periaatteita, tietoja tai teoksen aihetta. Kuka tahansa saa siten kirjoittaa esimerkiksi esitelmän hyödyntäen samoja tietoja. Sanottu merkitsee myös sitä, että jos kirjallisen teoksen sisältö koostuu esimerkiksi tiedoista, vain ne teoksen osat, jotka on esitetty omaperäisellä ja yksilöllisellä tavalla ja yltyvät siten teostasoon, saavat tekijänoikeussuojaa. Tekijänoikeus syntyy suoraan lain nojalla teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle tai henkilöille.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin katsoi 1.12.2011 antamassaan ratkaisussa C-145/10 (Painer), että teos voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on tekijänsä henkisen luomistyön tulos siten, että se kuvastaa tekijän persoonaa ja siitä käyvät ilmi tekijän vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista lopullisesti, ylittyykö teoskynnys.

Erilaisten dokumentaation tekijänoikeussuojaa koskevia tekijänoikeusneuvoston lausuntoja ovat olleet mm. TN 1991:15, TN 1994:3, TN 1996:15 sekä TN 2004:2 (tekijänoikeus kameran tuotepiirroksiin, järjestelmäkartaan ja ohjekirjoihin). Ratkaisuihin on dokumenteilta vaadittu varsin korkeaa omaperäisyyttä tekijänoikeussuojan edellytyksenä. Useissa tapauksissa dokumentin sisällön määräisivät pikemminkin ulkoiset olosuhteet eli

mitä luonteeltaan teknisiä seikkoja dokumentissa on haluttu ilmaista ja luetteloida kuin tekijänsä luova panos.

Analyysi ja johtopäätökset yksittäisten piirustusten tekijänoikeudesta

Toisaalta kansallisessa oikeuskäytännöstä korkein oikeus on käsitellyt rakennuksen tekijänoikeutta tuomiossaan 1988:4. Ratkaisu ei anna suoranaista oikeusohjetta lausuntopyynnössä käsitelyyn tapaukseen jo siksi että tosiseikastoltaan se koskee rakennus- eikä rakennepiirustuksia, mutta korkein oikeus mm. toteaa, että rakennuspiirustukset voivat saada suojaa tekijänoikeuslain 1 §:n 2 momentin mukaisina selittävinä piirustuksina, vaikka niiden mukaan tehty rakennus ei ilmenemismuodoltaan ylittäisikään teoskynnystä. Sama koskee nyt kysymyksessä oleviin koneiden teknisiin rakennetietoihin liittyviä piirustuksiin.

Jokaisen piirustuksen osalta jää yksittäistapauksessa harkittavaksi, missä määrin ne ovat mm. kohteelle asetettujen teknisten vaatimuksien ja menetelmien vuoksi tekijänsä valintojen vapautta rajoittamia ja miltä osin ne ilmentävät tekijänsä henkistä luomistyötä päätyen näiltä osin itsenäiseen ja omaperäiseen ilmaisuun. Ne piirustukset, jotka ilmentävät lopputuloksessaan mainittua tekijänsä henkistä luomistyötä siinä määrin että ovat pidettävissä itsenäisinä ja omaperäisinä, saavat tekijänoikeussuojaa teoksina epäitsenäisten ja tavanomaisten jäädessä teossuojan ulkopuolelle.

Nyt käytettävissä olevan aineiston perusteella lausuntoliitteen oheistetut viisi teknistä rakennepiirustusta ja kaksi yritysasiakirjaa eivät tekniikan alalla yleisesti vallitsevien vaatimusten ja sovellettavien menetelmien vuoksi ilmaisutavaltaan, ilmaisumuodoltaan tai sisällöltään ole niin itsenäisiä ja omaperäisiä että ne ylittäisivät teostasoon. Ne eivät sen vuoksi nauti tekijänoikeuslain 1 § mukaista teossuojaa.

Puheenjohtaja

Marcus Norrgård

Sihteeri

Perttu Virtanen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Anne Salomaa, Anniina Huttunen, Mari Lampenius, Elina Kuusikko ja Marja Heikkilä-Kauppinen.